

*Коновалюк С. Ю.,
проектант, ТОВ «ПРОМЕКОПРОЕКТ»
Пінчук Ю.П.,
здобувач вищої освіти за освітнім ступенем «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього природного середовища»
Науковий керівник: Кірейцева Г. В.,
к. е. н., доц., кафедра екології та природоохоронних технологій,
Державний університет «Житомирська політехніка»*

АДАПТАЦІЯ МЕТОДУ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Проведення оцінки впливу на довкілля є складним процесом, що вимагає урахування численних екологічних, соціальних та економічних чинників. Однією з ключових проблем може бути недостатня об'єктивність оцінки впливу окремих показників. У такому контексті метод експертних оцінок відіграє важливу роль, оскільки дозволяє систематизувати професійні судження фахівців. Для досягнення більшої точності та достовірності результатів виникає потреба у його адаптації, що полягає в поєднанні оцінки якісних та кількісних показників. Впровадження шкали оцінювання для кожного критерію, дозволяє здійснити кількісну оцінку впливу планованої діяльності на довкілля і створює підґрунтя для об'єктивної оцінки екологічних наслідків планованої діяльності.

Метод експертних оцінок є інструментом організації роботи з фахівцями та обробки їхніх суджень. Даний метод дозволяє прогнозувати розвиток ситуацій у майбутньому. Він широко використовуються у випадках, коли прийняття рішень та оцінка їхніх наслідків не можуть бути обґрунтовані виключно математичними чи статистичними моделями, що часто трапляється при вирішенні складних проблем та у процесах прогнозування й довгострокового планування. У практиці застосовують індивідуальні та групові експертні оцінки, які відрізняються оперативністю, надійністю та ресурсними вимогами. Основними недоліками методу експертних оцінок є його суб'єктивність, залежність від досвіду фахівців, складність організації та відсутність чітких математичних обґрунтувань.

Метод експертних оцінок у процесі ОВД застосовується для визначення інтенсивності та характеру впливу за відсутності загальноприйнятих методик, спираючись на досвід і знання фахівців. Саме методом експертних оцінок визначаються такі характеристики, як інтенсивність впливу (значна, помірна, незначна) та його характер (допустимий, умовно допустимий, недопустимий, позитивний чи негативний). Суто якісне оцінювання без формалізованої шкали є недостатньо інформативним, тому виникає потреба у розробці комплексної методики оцінювання критеріїв впливу планованої діяльності на довкілля. У такій методиці кількісний вимір базуватиметься на оцінюванні важкості екологічних наслідків, що дозволить порівнювати результати між собою та вибирати найбільш безпечні альтернативи. Практична реалізація цього підходу передбачає створення оціночної шкали впливів, що міститиме набір базових та додаткових критеріїв для характеристики впливу об'єкта на здоров'я населення та стан довкілля. Оцінювання вагомості кожного з критеріїв здійснюється за допомогою методу експертних оцінок.

Використання шкали для визначення вагомості критеріїв при застосуванні методу експертних оцінок в ОВД ґрунтується на поєднанні якісних та кількісних підходів. Для кожного критерію задаються градації впливу (наприклад, локальний – регіональний – національний – транскордонний для масштабу), які отримують відповідні бальні оцінки. Так, масштаб локального рівня оцінюється в 1 бал, регіонального – у 2, національного – у 3, а транскордонного – у 4.

Експертне опитування проводиться з метою визначення ваги кожного з критеріїв, що дає можливість врахувати не лише значимість кожного з них окремо, але і провести комплексну оцінку впливу. Фахівці, спираючись на свій досвід і знання, розподіляють вагу між критеріями, формуючи систему пріоритетів, яка відображає реальний ступінь екологічної небезпеки. Після оцінки за всіма критеріями отримані бали підсумовуються з урахуванням їхньої ваги, що дозволяє обчислити інтегральний показник небезпеки впливу планованої діяльності. Перевага даного підходу полягає у можливості уніфікації оцінки для різних видів діяльності. Вона дає змогу опиратись не лише на суб'єктивний досвід експертів, але і на кількісні показники, що особливо важливо в умовах відсутності повних даних моніторингу. Разом із тим, використання бальної оцінки не усуває суб'єктивності, оскільки остаточне рішення щодо ваги критеріїв залежить від експертних оцінок.

Метод експертних оцінок у процедурі оцінки впливу на довкілля є важливим інструментом, здатним компенсувати недоліки відсутності універсальних методик та обмеженості кількісних даних. Систематизація професійних суджень експертів, формування шкали для визначення вагомості критеріїв та обчислення показника небезпеки сприяють комплексності аналізу і дозволяють знизити рівень суб'єктивності. Використання даного методу збільшує об'єктивність прогнозу наслідків провадження планованої діяльності.